

Поскольку дети этнических немцев воспринимают родную речь на интуитивном уровне, а дети мигрантов познают, овладевают ею во время речевой адаптации к новому социокультурному пространству, им не всегда удается четко разграничивать центр и периферию смысла слова. Во многих случаях слова у детей мигрантов, как лексические единицы, лишены концептуального значения, не воссоздают их виденье действительности, собственного опыта, а отображают прямые лексические значения. Результаты свободного ассоциативного эксперимента четко демонстрируют влияние социального окружения школьников на их речевую адаптацию, а также отдельные особенности речевой адаптации учеников по половому признаку.

Ключевые слова: дети мигрантов, ассоциация, свободный ассоциативный эксперимент, слово-стимул, слово-реакция, логические центральные и периферийные соединения, грамматические синтагматические и парадигматические соединения.

Tarasiuk Inna. Psycholinguistic Aspect of Speech Semantic Analysis by Immigrant Children. It is shown in the article the results of diagnostic of speech semantic by immigrant children with the help of an associative test. The reactions to the word stimuli were classified into logical type of connections (central and peripheral logical reactions) and their grammar features (syntagmatic and paradigmatic reactions). The interpretation of got results is presented stepwise in the article. At first it is shown the comparative analyses of two groups of respondents - the children of ethnic German families and the children of immigrants. Then there are demonstrated the differences between types of visited schools and gender aspect. The children of ethnic German families feel their native speech intuitively, but the children of immigrants face not only the problem of adapting to the new cultural and social environment, but to the speech as well. That is why it is not easy for them to recognize the center and the peripheral means of words. In many cases, the words by the children of immigrants, as lexical units, don't have their conceptual means, don't reflect their view of reality, don't express their experience, but only show the direct lexical means. The results of the associative experiment demonstrate the influence of social environment of students on their speech adaptation. There are also some gender peculiarities of their speech adaptation figured out.

Key words: the children of immigrants, association, associative experiment, word stimuli, word reaction, logical central, peripheral connections, grammatical syntagmatic and paradigmatic connections.

УДК 811.111'38

Наталія Чендей

КОГНІТИВНИЙ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ МЕТАФОРИ ЯК ОСНОВИ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ АВТОРА (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ ДЖ. Г. БАЙРОНА)

Висвітлено дослідження когнітивної та психолінгвістичної природи метафори й способів її переосмислення в поезії Дж. Г. Байрона. Здійснено спробу продемонструвати, що метафора є частиною індивідуальної концептуальної системи поета, створеної його художньою уявою та втіленою за допомогою особливо дібраних мовних засобів. Оскільки саме метафора легко вплітається у канву щільного поетичного тексту, її вивчення передусім пов'язане з розробкою способів художнього переосмислення, що в свою чергу дозволяє розкрити вибір, зроблений автором у представленні того чи іншого образу. Через те, що індивідуально-авторська метафора ґрунтується на образному мисленні, вона, безумовно, впливає на емоції та сприйняття тексту. Отже, поетичний текст розглядається як особливий художній простір, у якому метафори модифікуються, перетворюючись у складні поетичні образи. Відповідно, метафора справедливо вважається основою концептуальної системи автора і його індивідуального стилю.

Ключові слова: метафора, способи переосмислення, індивідуальна концептуальна система автора, ідіостиль.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній лінгвістиці розробкою концептуального апарату й методології дослідження поетичної мови займається особлива галузь – когнітивна поетика. Її науковий вектор спрямований на аналіз художньої семантики з акцентом на лінгвокогнітивних стратегіях формування й обробки інформації, яка актуалізується в поетичних текстах (О. П. Воробйова, М. Freeman, R. Tsur). Базовими для

когнітивної поетики є положення про втілене розуміння, що лежить в основі аналогового проектування як механізму формування концептуальної метафори й метонімії. Тому в когнітивній теорії поетологів винятково важливе місце займає проблема *метафоричності* мови, яка стосується не тільки стилістичних засобів, але й залучає увесь процес номінації та організації смислу в поезії, визначаючи особливості концептуальної системи її автора.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження концептуальних метафор у художньому тексті, які активізуються у мовознавстві, дають змогу виявити не тільки специфіку формування словесних поетичних образів, а й експлікацію концептуального змісту літературного твору й на цій підставі визначити особливості когнітивного стилю письменника [3; 6; 11; 13; 17; 18]. Так, аналіз праць, присвячених вивченню поетичних текстів, засвідчує, що когнітивна поетика досліджує різні етапи циклу функціонування художнього твору: автор (індивідуальна концептосфера) – художня реальність (концептуальна структура тексту) – читач (когнітивні механізми сприйняття), а також взаємодія між ними. Зосередження на одному з цих етапів визначається методологічними принципами дослідження і його конкретними завданнями. Зокрема, Р. Цур, один з основоположників когнітивної поетики, вважає, що її завданням є вивчення когнітивних механізмів сприйняття й систематизація психічних афектів, що викликані поезією й пов'язані з особливостями будови тексту [18, 45].

Актуальною проблемою сучасних студій залишається питання індивідуальної концептосфери як ментальної основи поетичного ідіостилу автора в аспекті її структурної організації й типології базових одиниць.

Мета і завдання статті. Ціль публікації – моделювання індивідуальної концептуальної системи Дж. Г. Байрона крізь призму дослідження авторських метафор, їхньої когнітивної та психологічної природи, що визначає особливість ідіостилу автора.

Мета роботи передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити когнітивні й психологічні складові процесу метафоризації;
- визначити й описати модель індивідуальної поетичної концептуальної системи Байрона, встановити її базові елементи й способи взаємодії між ними;
- продемонструвати формування індивідуально-авторських метафоричних концептів як одиниць концептуальної системи автора, розробити методіку їхнього опису.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Метафоричність є однією з характерних ознак художнього осмислення дійсності. Завдяки широкому вживанню метафор у поетичному тексті явища живої й неживої природи легко перетворюються на високопоетичні алегорії. При цьому в метафорах вони часто «одухотворяються», наближаючись до персоніфікації. Метафора дуже тонко влітається у канву «щільного» поетичного тексту й визначає побудову складних словесних поетичних образів, які вдало поєднують абстрактне з предметно-конкретним, не відволікаючи при цьому увагу від внутрішнього символічного змісту. І саме лірика Дж. Г. Байрона є тим джерелом, у якому відтворено усі таємниці його поетичного «я» [8, 17], адже її мова є кодом, відкриваючи який, читач долучається до емоційного світу ліричного героя, шукає таємничі об'єкти його пристрастей, доторкається до безміру асоціацій.

Когнітивною лінгвістикою метафорі відводиться центральна роль у розумінні та структуруванні дійсності, відображенні культурних традицій вибору засобів осмислення абстрактних категорій, існування яких зумовлено різними позамовними чинниками (фоновими знаннями про світ), типовими для певного мовного колективу [1; 5; 13; 15].

Одним із теоретичних висновків когнітивних студій є постулювання метафори як принципу мислення, який викликає у мові відповідний семантичний процес «опредметнення» непередметних сутностей (психологічних, ментальних, емоційних) та їхню концептуалізацію за аналогією до предметного світу [15, 32]. Відповідно, особливо важливою функцією метафори є її здатність забезпечувати доступ до розуміння абстрактних сфер досвіду людини. За словами Дж. Лакоффа, сама система мови передбачає розповсюдження концептуалізації на

невидимі світи, які уподібнюються видимим для їхньої візуалізації та розуміння [15, 75]. На думку вченого, саме метафора забезпечує розуміння досвіду, оскільки дозволяє осмислити ті його фрагменти, які не мають власної доконцептуальної структури. Така здатність метафоричного осмислення є «справжнім тріумфом розуму людини» [15, 82]. Дослідник трактує метафору як основний інструмент мислення, оскільки будь-який адекватний його опис повинен містити механізми уявлення, а останнє полягає у метафоричному мисленні. Метафора «вбудована» в понятійну систему людини й керує її діями у процесі засвоєння та пізнання світу, тобто у метафорі містяться знання про світ.

Зведене психологічне і лінгвістичне дослідження метафори яскраво відображає два плани цієї складної одиниці: план змісту – психологічні процеси переосмислення дійсності й план вираження – лінгвістичне відношення між компонентами, які виступають у мовленні проявом цих психологічних процесів.

Уявлення і відчуття завжди були тісно пов'язані в класичних теоріях метафори, які, на думку Поля Рікера, є «природними компонентами процесу, описаного в теорії метафори як взаємодія», адже обидва компоненти «відбиваються у семантичному аспекті метафори» [9, 429]. Відчуття, що супроводжує і доповнює уявлення, автор називає «настроєм». Отже, кожен вірш структурує настрої, який виникає внаслідок поєднання певного ланцюга слів. Настрій є способом, за допомогою якого вірш впливає на нас, будучи іконічним знаком. З цього приводу автор стверджує, що «єдність поетичного мовлення є єдністю настрою», метафоричні образи виражають або прояснюють цей настрій, «який є поетичним мовленням і нічим поза ним», «настрій є іконічне як відчуте» [9, 432].

Метафоричний смисл, породжений у товщі життя уявлення, проявляється у вербальній структурі поетичного мовлення. Психолінгвістичний підхід до вивчення метафори на перший план висуває її сенсорний, чуттєвий аспект, що яскраво проявляється у поетичній мові, яка створює своєрідне «злиття» смислу з відчуттями, чуттєвим світосприйняттям, що суттєво відрізняє мову поетичну від мови непоетичної, в якій смисл максимально «очищений» від сенсорного компонента.

Злиття смислу з відчуттями, концентрація й самодостатність поетичної мови, її здатність будувати уявний світ формулюють поняття іконічного образу. Тому основна проблема, яка виникає внаслідок уведення поняття образу в теорію метафори, стосується статусу сенсорного компонента, тобто невербального чинника в семантичній теорії.

Найбільш вдале пояснення іконічного у семантичній теорії метафори формулюється М. Б. Гестером на основі поняття «бачити як», що виявляється в акті читання до тієї міри, до якої воно представляє «спосіб реалізації уявного». На думку вченого, «бачити як» забезпечує реальний зв'язок між *vehicle* (оболонкою, образом) і *tenor* (змістом, смислом), тобто у поетичній метафорі її оболонка (образ) є її способом існування (змістом). Отже, пояснити метафору – означає перерахувати значення, у межах яких образ розглядається як смисл. «Бачити як» – це інтуїтивне відношення, яке пов'язує образ і смисл. Метафора, яка ґрунтується на понятті «бачити як», визначає образну функцію мови поезії, яку, відповідно, М. Гестер називає «думанням образами» (*a picture of thinking*) [14, 68].

У свою чергу зв'язок відчуття з уявленням Г. Башляр називає «відображенням» (*retentissement*). У поезії вербальне значення породжує образи, які є оновленими слідами сенсорного досвіду. І якщо поезія, за словами філософа, – це вогнище, то образи – хмиз, який треба невпинно підкладати, щоб уява постійно була на висоті. А тому «єдність образів, переплавлених вогнем, сильніша за єдність ідей» [2, 81].

Перші дослідження художніх текстів з когнітивної точки зору обґрунтували необхідність вивчення метафоричних концептуальних систем у поетичній мові як невід'ємної складової авторського ідіостилу. Основна увага зосереджується на тому, що мова поезії також належить до сфер функціонування концептуальної метафори, оскільки базові метафоричні концепти є частиною як загального концептуального апарату, так й

індивідуального, притаманного кожному окремому авторові. Аналіз поетичних робіт дозволив Дж. Лакоффу і М. Тернеру виділити набір *базових метафоричних концептів (basic metaphors, specific-level metaphors)* (далі – БМК), які функціонують у поетичних текстах різних епох і культур. Ці концепти групуються головню навколо таких понятійних царин, як ЖИТТЯ, СМЕРТЬ і ЧАС.

Особливість поетичної композиції, як відзначають Дж. Лакофф і М. Тернер, полягає у тому, що базові метафори піддаються авторській інтерпретації, внаслідок чого виникають переосмислені метафоричні концепти (далі – ПМК). Виділяються три основні механізми їхнього формування: 1) створення комбінацій на основі наявних БМК; 2) розширення слотів метафоричного концепту; 3) різноманітне їхнє наповнення [16, 52]. Інакше кажучи, у процесі художнього осмислення світу БМК зазнають змін, в основі яких лежать когнітивні механізми поетичного переосмислення. Ці механізми, запропоновані Дж. Лакоффом і М. Тернером та проілюстровані О. П. Воробйовою [4, 18–22], є такими: *розширення (extension), нарощування (elaboration), поєднання (combination) та перегляд (questioning)*.

В. Г. Ніконова художньо переосмислені конвенційні метафори називає *оказіональними* й наголошує на тому, що вони є концептуальною базою словесних поетичних образів, утворених автором з метою структурування концептуального простору й естетичного впливу на адресата [6, 421]. Адже образ є однією з основних структур концептуальної системи автора, що розкриває те, як він / вона розуміє, категоризує і переосмислює світ.

Сьогодення вимагає перегляду не тільки теорії Байрона як революційного романтика, а й значною мірою Байрона-романтика як завершене втілення англійського й усього західноєвропейського романтизму. Найбільш вдालу, на наш погляд, спробу в окресленні тенденцій і філософії байронізму здійснила С. Д. Павличко, у визначенні якої це «особлива художня система, неоднозначна, контрастна, еволюціонуюча та надзвичайно антиномічна» [8, 182]. Чотири іпостасі часу, чотири пори року, чотири стихії, чотири періоди людського життя входять у структуру більшості ліричних творів поета. Час у кожному з них розглядається лише в одному з можливих виявів: індивідуальний, історичний, час як момент досвіду, час трансцендентальний. Одна з чотирьох стихій – повітря, земля, вода, вогонь – стає символом, адже стихії в Байрона – це передусім метафори складових частин самої людської природи. Розум людини – повітря, тіло – земля, кров – вода, дух – вогонь. Чотири пори року відповідають чотирьом етапам людського життя – цілком у дусі романтизму, найяскравішим представником якого є Байрон.

Таким чином, саме стихії – ЗЕМЛЯ, ПОВІТРЯ, ВОДА й ВОГОНЬ виступають ядром метафоричних полів, навколо яких структуруються метафоричні мережі, що представляють їхню ієрархічну структуру. Нежива природа представлена метеорологічними, ландшафтними й артефактними метафоричними концептами, жива природа – фітоморфними, анімалістичними (зооморфними та антропоморфними) метафоричними концептами. Аналіз когнітивно-семантичного потенціалу метафор стихій вказує на те, що сфера мети всіх метафоричних концептів обмежується 15 концептами-референтами, найчастотнішими з яких є сім базових концептів: ЖИТТЯ, СМЕРТЬ, ЧАС, ДУША, КОХАННЯ, ДОЛЯ і СВОБОДА.

Ідентифікація джерельних концептів-корелятивів здійснюється шляхом семантичного аналізу слова, що вживається для позначення явищ живої чи неживої природи в межах метафорично маркованого контексту, роль якого виконують основні метафоричні конструкції: номінативна, предикативна, генетивна, атрибутивна, адвербіальна та порівняльна.

Проілюструємо метафоризацію ЖИТТЯ і СМЕРТІ в ліриці Байрона. Так, метафоричне осмислення життя як дороги має негативне емотивне тло через актуалізацію значення життєвих негараздів і перешкод: *“Though Life’s dull road, so dim and dirty, I have dragged to three-and-thirty. What have these years left to me? Nothing – except thirty-three”* [10, 233]. LIFE IS A ROAD, що виражається у формі номінативної метафоричної конструкції та супроводжується атрибутивним проектуванням, представляє один із домінантних базових

ландшафтних концептів в англійській метафоричній картині світу. Метафорична атрибутивна конструкція “*Life’s dull road, so dim and dirty*” вдало поєднується з метафоричною предикацією “*I have dragged*”. Уживання дієслова “drag” – «тягти, волочити» у формі теперішнього доконаного часу (*I have dragged*) є імпліцитним вираженням особливого значення дороги, яку вже пройшов поет, вказує на те, що цей шлях не був простим. БМК LIFE IS A ROAD у цьому контексті вміщує значення не лише самого життя поета, але і його сенсу. При цьому поета не хвилює, наскільки складним був його життєвий шлях, а радше як він його пройшов. Уживання таких означень, як “*dull*” – «нудний», “*dim*” – «похмурий», “*dirty*” – «брудний» сприяють актуалізації ПМК LIFE IS A DULL ROAD, LIFE IS A DIM ROAD, LIFE IS A DIRTY ROAD завдяки розширенню обсягу концептуального змісту джерельного концепту базової метафори.

У вірші “*Darkness*” поет метафорично використовує воду та її властивості для створення гнітючої картини всепоглинаючої темряви, порожнечі. На тлі води з неабиякою силою поетичного настрою зображається відчуття катастрофи: “*The rivers, lakes and oceans all stood still, And nothing stirred within their silent depths; Ships sailorless lay rotting on the sea, And their masts fell down piecemeal: as they dropped They slept on the abyss without a surge – The waves were dead*” [10, 112]. LIFE IS WATER розуміється імпліцитно, оскільки у вірші актуалізується значення відсутності руху, динаміки води, а це в свою чергу можна трактувати як відсутність життя. Образ стоячої води є символом смерті, що реалізується в англійському тексті через ланцюг асоціативно пов’язаних образів: ріки, озера й океани були спокійними (нерухомими), це були мертві води, в яких «ніщо не ворухилося на мовчазних глибинах» (“*nothing stirred within their silent depths*”); кораблі, покинуті моряками, гнили на морі, їхні щогли поступово розпадалися, занурюючись у безодню (“*Ships sailorless lay rotting on the sea*”); великі хвилі не здіймалися, вони були мертві (“*The waves were dead*”). Отже, емотивне тло позбавленої динаміки води має чітко виражену негативну конотацію, яка проявляється завдяки різноманітним відтінкам значень лексем *still, silent, sailorless, rotting, without a surge*. Стає очевидним те, що поетично переосмислений образ стоячої води має на меті актуалізувати бінарний метафоричний концепт DEATH IS A STILL WATER через погіршення концептуального змісту кореляту базової метафори.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Особливість метафоричної взаємодії в концептуальній системі автора полягає у наявності своєрідних «орієнтирів», які визначають вибір того чи іншого образу метафори. У сукупності вони формують певну кількість спільних схем, які окреслюють коло асоціативно-сміслових зв’язків ключових концептів. Ці концепти є стрижневими елементами ментального лексикону автора й, актуалізуючись у тексті, утворюють вербально-сміслові мережі, загальна система яких визначається авторською картиною світу.

Будучи моделлю взаємодії концептів, метафора утворює нерозривну єдність з концептуальною системою автора. З одного боку, для аналізу механізму функціонування метафори необхідний її розгляд у концептуальній системі автора. З іншого боку, вивчення метафоричних номінацій може слугувати основою для дослідження організації цієї системи та її моделювання.

Перспективним вважаємо дослідження структурних особливостей метафори, які засвідчують особливості функціонування авторської концептуальної системи в оригінальній ліриці Дж. Г. Байрона та її українських перекладах.

Джерела та література

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры / общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной ; [пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.]. – М. : Прогресс, 1990. – С. 5–32.
2. Башляр Г. Фрагменти поэтики вогню / Гастон Башляр ; [пер. з фр. Р. В. Мардера]. – Х. : Фоліо, 2004. – 143 с.

3. Белехова Л. І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії) / Л. І. Белехова. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2002. – 368 с.
4. Воробйова О. П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи / О. П. Воробйова // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна : ювілейний зб. «200-річчя Харк. мовознавчої школи». – 2004. – № 635. – С. 18–22.
5. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику / В. А. Маслова. – М. : Флинта ; Наука, 2007. – 269 с.
6. Ніконова В. Г. Індивідуально-авторські метафори як засіб образного моделювання світу та проблеми перекладу / В. Г. Ніконова // Проблеми зіставної семантики. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2005. – Вип. 7. – С. 419–425.
7. Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры / Х. Ортега-и-Гассет ; пер. с исп. Н. Д. Арутюновой // Теория метафоры / общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М. : Прогресс, 1990. – С. 68–82.
8. Павличко С. Д. Байрон. Нарис життя і творчості / С. Д. Павличко // Зарубіжна література : дослідження та крит. ст. – К. : Вид-во С. Павличко «Основи», 2001. – С. 153–270.
9. Рикёр П. Метафорический процесс как познание, воображение и ощущение / П. Рикёр ; пер. с англ. М. М. Бурас, М. А. Кронгауза // Теория метафоры / общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М. : Прогресс, 1990. – С. 416–434.
10. Byron G. Selections From Byron. Lyrical Verse / George Gordon Byron. – Moscow : Progress Publishers, 1979. – 520 p.
11. Freeman M. Poetry and the Scope of Metaphor: Toward a Cognitive Theory of Literature / M. Freeman // Metaphor and Metonymy at the Crossroad: A Cognitive Perspective / Ed. A. Barcelona. – Berlin ; N.Y. : Mouton de Gruyter, 2000. – P. 253–283.
12. Freeman M. The Body in the World: A Cognitive Approach to the Shape of a Poetic Text / M. Freeman // Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis / Ed. by E. Semino, J. V. Culpeper. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamin's Publishing House, 2002. – P. 23–48.
13. Gibbs R. W. The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language and Understanding / R. W. Gibbs. – Cambridge : Cambridge University Press, 1999. – 527 p.
14. Hester M. B. An Analysis of the Meaning of Poetical Metaphor / M. B. Hester. – London, 1964. – 316 p.
15. Lacoff G. Metaphors We Live By / G. Lacoff, M. Johnson. – Chicago : The University of Chicago Press, 1980. – 240 p.
16. Lacoff G. More than cool reason: a field guide to poetic metaphor / G. Lacoff, M. Turner. – Chicago : University of Chicago Press, 1989. – 230 p.
17. Stockwell P. Cognitive Poetics: An Introduction / P. Stockwell. – L. ; N.Y. : Routledge Taylor & Francis Group, 2002. – 189 p.
18. Tsur R. Toward a Theory of Cognitive Poetics / R. Tsur. – Amsterdam : Elsevier Science Publishers, 1992. – 214 p.

References

1. Arutiunova, Nina. 1990. "Metafora i Diskurs". In *Teoriia Metafory*, edited by Nina Arutiunova, and M. Zhurinskaia, 5–32. Moskva: Progress.
2. Bashliar, Gaston. 2004. *Frahmenty Poetyky Vohniu*. Kharkiv: Folio.
3. Bieliakhova, Larysa. 2002. *Slovesnyi Poetychnyi Obraz v Istoryko-Typolohichnii Perspektyvi: Linhvokohnityvnyi Aspekt (na Materiali Amerykanskoii Poezii)*. Kyiv: Vydavnychiy Tsentr KNLU.
4. Vorobiova, Olha. 2004. "Kohnityvna Poetyka: Zdobutky i Perspektyvy". *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni V. N. Karazina* 635: 18–22.
5. Maslova, Valentina. 2007. *Vvedeniie v Kognitivnuuu Lingvistiku*. Moskva: Flinta; Nauka.
6. Nikonova, Vira. 2005. "Indyvidualno-Avtorski Metafory yak Zasib Obraznoho Modeliuvannia Svitu ta Problemy Perekladu". *Problemy Zistavnoi Semantyky* 7: 419–425. Kyiv: Vydavnychiy Tsentr KNLU.
7. Ortega-i-Gasset, Khose. 1990. "Dve Velikiie Metafory". In *Teoriia Metafory*, edited by Nina Arutiunova, and M. Zhurinskaia, 68–82. Moskva: Progress.
8. Pavlychko, Solomiia. 2001. "Bairon. Narys Zhyttia i Tvorchosti". *Zarubizhna Literatura: Doslidzhennia ta Krytychni Stati*, 153–270. Kyiv: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko "Osnovy".
9. Rikyor, Pol. 1990. "Metaforicheskii Protsess kak Poznaniie, Voobrazheniie i Oshchushcheniie". In *Teoriia Metafory*, edited by Nina Arutiunova, and M. Zhurinskaia, 416–434. Moskva: Progress.
10. Byron, George Gordon. 1979. *Selections From Byron. Lyrical Verse*. Moscow: Progress Publishers.
11. Freeman, Margaret H. 2000. "Poetry and the Scope of Metaphor: Toward a Cognitive Theory of Literature". In *Metaphor and Metonymy at the Crossroad: A Cognitive Perspective*, edited by Antonio Barcelona, 253–283. Berlin; New York: Mouton de Gruyter.
12. Freeman, Margaret H. 2002. "The Body in the World: A Cognitive Approach to the Shape of a Poetic Text". In *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*, edited by E. Semino, J. V. Culpeper, 23–48. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamin's Publishing House.

13. Gibbs, Raymond W. 1999. *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language and Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Hester, Marcus B. 1964. *An Analysis of the Meaning of Poetical Metaphor*. London.
15. Lacoff, George and Johnson, Mark. 1980. *Metaphors We Live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
16. Lacoff, George and Turner, Mark. 1989. *More than Cool Reason: a Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
17. Stockwell, Peter. 2002. *Cognitive Poetics: an Introduction*. London; New York: Routledge Taylor & Francis Group.
18. Tsur, Reuven. 1992. *Toward a Theory of Cognitive Poetics*. Amsterdam: Elsevier Science Publishers.

Чендей Наталия. Когнитивный и психолингвистический аспекты метафоры как основы концептуальной системы автора (на материале поэзии Дж. Г. Байрона). Изучается когнитивная и психологическая природа метафоры и способы ее переосмысления в поэзии Байрона. Автором сделана попытка проиллюстрировать, что метафора является частью индивидуальной концептуальной системы писателя, созданной его художественным воображением и воплощенной с помощью особо подобранных языковых средств. Занимая чрезвычайно важное место в художественном тексте, изучение метафоры связано с разработкой способов ее переосмысления, что в свою очередь позволяет раскрыть выбор, сделанный автором в представлении того или иного образа. Поскольку индивидуально-авторская метафора основана на образном мышлении, она, безусловно, имеет влияние на эмоции и восприятие текста. Таким образом, поэтический текст рассматривается как особое художественное пространство, в котором метафоры поддаются авторской модификации, преобразуясь в сложные поэтические образы. Соответственно, метафора по праву считается основой концептуальной системы автора и его индивидуального стиля.

Ключевые слова: метафора, способы переосмысления, индивидуальная концептуальная система автора, идиостиль.

Chendei Natalia. Cognitive and Psycholinguistic Aspects of Metaphor as a Basis of Author's Conceptual System (on the Material of G. G. Byron's Poetry). The article is dedicated to the study of cognitive and psychological nature of metaphor and modes of its elaboration in Byron's poetry. The attempt has been made to prove that any literary text reflects author's individual conceptual system, created by his artistic imagination and embodied with purposefully selected language means. Being a preferable language means in a precise poetic text, metaphor brings to the fore the importance of studying modes of its elaboration which reveal author's individual choice of image presentation. As far as a novel metaphor is created and transmitted by an image, it undoubtedly appeals to emotions and text perception. Therefore, the image has a special status, "intermediate" between the verbal and nonverbal aspects of metaphorical expression. It has also been emphasized that poetry represents some artistic space in which metaphors undergo modifications and turn into complex poetic images. Thus, metaphor is fairly considered to be a core element in author's individual conceptual system and style.

Key words: metaphor, modes of elaboration, author's individual conceptual system, idiostyle.

УДК 811.111'373.2

Вікторія Юшак

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА SOFTWARE IS A MAGICAL CREATURE/THING В ОНОМАСТИЧНІЙ ГРУПІ СОФТОНІМІВ

Висвітлено засоби актуалізації концептуальної метафори SOFTWARE IS A MAGICAL CREATURE/THING як одного зі способів номінації комп'ютерних програм. Унаслідок метафоричного проектування зі сфери-джерела MAGICAL CREATURE/THING у сферу-ціль SOFTWARE комп'ютерні програми наділяються нереальними, надіснюючими й надпотужними характеристиками. При використанні імені-символу в софтонімі (назві продукту програмного забезпечення) програмі приписують певний комплекс характеристик. Номінацію програмних продуктів здійснено за допомогою власного імені завдяки асоціативним зв'язкам, які ґрунтуються на конотативному значенні слова. Такі софтоніми наділено високим рівнем упізнаваності, оскільки немає потреби представляти моделі поведінки міфологічного, історичного, літературного персонажа експліцитно

© Юшак В., 2015